

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno CCCXIV. ad annum CCCXLVI.

Parisiis, 1644

In Gelasii Cyziceni Historiam Admonitio Ad Lectorem Ex Romana Editione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15072

Sic hodie vocatur Romæ procurator pauperum, qui eos qui sunt in carcere, iis modis adiuuat, quibus hic Canon adiuuare præcipit: quem disertum esse vult, vt causas eorum bonas possit defendere. est autem rationi consentaneum, ex eo tempore, cum habita est hæc Synodus Nicæna, & episcopi in suis ciuitatibus præsidio & studio magni Constantini florere cœperunt, venisse in vsum hunc Canonem pietatis plenissimum, qui vtinam in omni ciuitate Christiani nominis sancitur, si forte non est sancitus. * Interpretatus est Canon illud in epistola Ioannis cap. 5. Mundus totus in maligno positus est; malignum enim vocat tribulationes & molestias, quibus mundus refertus est.

I N
GELASII CYZICENI
HISTORIAM
ADMONITIO AD LECTOREM
EX ROMANA EDITIONE.

PENE consilium fuerat hanc Synodi Nicænae historiam, quæ alioqui suo loco inter cetera eiusdem Synodi collectanea reponebatur, penitus omittere: quod etsi in Vrbe non deerant varia eius exemplaria, vt Vaticanum, ex quo magnam Nicæni Concilii sui partem excerpserat Alfonsus Pisanus, & Sfortianum, quod olim fuit Bessarionis cardinalis, atque alia in aliis bibliothecis; omnia tamen auctoris nomine carebant, & incerti auctoris opus in lucem dare non placebat. Illud quoque accedebat, quod non pauca in hac historia leguntur, quæ meliorum scriptorum sententiis cum repugnent, illam falsitatis coarguere videantur. In initio enim operis auctor affirmat, Arianos Concilii Nicæni tempore non solum contra Filium Dei, sed etiam contra Spiritum sanctum blasphemasse: & in libro secundo introducit disputationes de diuinitate Spiritus sancti in eodem Concilio cum philosophis habitas. At id repugnare videtur verbis Epiphaniæ hæresi septuagesima quarta, quæ est Pneumatomachorum, qui in fine sic ait: Non fuit tunc (id est, tempore Nicæni Concilii) de Spiritu sancto quæstio. item verbis sancti Basilii in epistola septuagesima octaua, quæ fidei Nicænae confessionem continet: Spiritus sancti ratio, inquit, in transcurso posita est, nulla diligentia digna iudicata, propterea quod

ANNO CHRISTI 325.
 nondum mota esset hæc quæstio, sed sententia de ipso in animis credentium nullas adhuc insidias sustinisset. Præterea idem historice huius auctor libro secundo, capite primo Eusebium Cæsariensem ab Arianismi suspitione diligenter purgare nititur, cum tamen sanctus Athanasius librum integrum scripserit de decretis Nicænæ Synodi aduersus Eusebium Cæsariensem Arianum; & sanctus Hieronymus libro secundo apologiæ aduersus Rufinum, eundem Eusebium modo non Catholicum, modo Arianum, aliquando etiam principem Arianorum nominauerit. Denique (ut alia leuiora sileantur) hic ipse auctor libri secundi capite trigesimo secundo scribit Synodum Nicænam prohibere voluisse, ne episcopi, presbyteri, diaconi & subdiaconi cum vxoribus, quas antea cum laici essent, duxissent, consuetudinem habere possent: obsistente autem Paphnutio, nihil de hac re decretum fuisse, & uniuscuiusque arbitrio relictum, si ab eis abstinere uellent. Sed hoc esse manifestum figmentum, a ueritate prorsus alienum, facile deprehenditur ex sancto Epiphanio, qui paulo post celebratum Nicænum Concilium scribens, disertis uerbis affirmat hæresi quinquagesima nona, quæ est Catharorum, sacris Canonibus aduersari quod episcopus, presbyter aut diaconus ex uxore liberos gignat. Sanctus etiam Ambrosius & sanctus Hieronymus Epiphanii æquales, ille in libro primo de officiis capite ultimo, iste in libro aduersus Vigilantium, scribunt non licere in occidente, neque in oriente ad sacrum ministerium assumi nisi uirgines, aut continentes, aut qui, si uxores habeant, mariti esse desistant. Quod idem in Conciliis paulo post Nicænum celebratis, ut in Arelatensi secundo, Canone secundo, & in secundo Carthaginensi, Canone secundo, confirmatum legimus. Quid, quod in ipsa Nicæna Synodo extat Canon tertius, quo cauetur, ne ulli episcopo, vel presbytero, vel diacono liceat feminam aliquam domi retinere, præter matrem, sororem, vel amitam? quo Canone satis aperte excluditur vxor, quæ primo loco nominanda fuerat, si uera essent quæ in hoc libro dicuntur. Sed nimirum auctor non in actis Concilii hanc historiam reperit, sed a Socrate libro primo capite octauo, vel a Sozomeno libro primo capite uigesimo secundo, qui primi eam tradiderunt, desumptam, in hac sua collectione inseruit. Quemadmodum autem nonnulla in ea legimus a Concilio Nicæno aliena, si ueteribus patribus credimus, sic etiam contra multa desunt, quæ ex eorundem patrum sententia in actis eiusdem extare deberent. Testantur enim sanctus Athanasius in oratione prima aduersus Arianos, & Theodore-

tus libro primo historiarum capite octavo, Arij scripta & epistolam Eusebii Nicomediensis lecta fuisse in Synodo Nicæna. Testatur quoque Iulius pontifex Romanus in epistola quæ extat apud Athanasium in apologia secunda, in Concilio Nicæno examinata fuisse acta Synodi Alexandrinæ. At horum omnium in hac historia nulla mentio habetur. Nihilominus tamen, cum ex Photii testimonio, cuius bibliotheca paulo ante in lucem prodiit, satis constet huius operis auctorem fuisse Gelasium Cyzicenum, & eius etiam nomine Græce & Latine iam editum sit, atque in eo nonnulla habeantur, quæ multis rebus usui esse possunt, ac præterea veteres scriptores (quorum verba mox subiiciuntur) illius mentionem faciant tamquam actorum Concilii Nicæni: ne a quopiam fortasse desideretur, ad calcem huius tomi adiciendum censuimus.

VETERVM ALIQVOT SCRIPTORVM DE HIS LIBRIS ET EORVM AVCTORE TESTIMONIA.

Photius patriarcha CP. in bibliotheca.

ΦώπⓄ πατριάρχης ΚΠ. ἐν βιβλιοθήκῃ.

Cap. 15.

Acta sunt primæ Synodi acta, tribus comprehensa libris. Gelasii titulum opus præfert, nec tam acta sunt, quam historia. Sermo simplex & humilis. ceterum minima quæque in Synodo gesta narrat.

Ἀνεγνώσθη ἐπερατικὸν τὸ ἑσπερῆσι τῆς σωῶδου ἐν τριῶν τομοῖς. Γελασίου δ' ἔφερε τὸ βιβλίον ὀρθροφῶν οὐ μᾶλλον ὑπάρχον περατικόν, ἢ ἰσοεικόν. διτελής δ' ἐστὶν πρὸς τὴν φερόσιν. πλὴν γε λεπτομερῶς διέξισι τὰ ἐν τῇ σωῶδου.

Cap. 88.

Legimus historiae forma res in Nicæna Synodo gestas. liber autem diuisus est in tres partes. Refert auctor * Ofium Cordubæ episcopum, & Bitonem atque Vincentium Romanos sacerdotes. Siluestri Romani pontificis legatos adfuisse. Eustathium autem Antiochenum patriarcham per seipsum: Alexandrum vero presbyterum, Metrophanis Constantinopolitani legatum. neque enim hic ætate confectus adesse poterat. In alio tamen exem-

Ἀνεγνώσθη βιβλίον, ὡς ἐν ἰσοεικῶν τύπῳ, τὰ κτ' ἢ ἐν Νικαίᾳ σωῶδου περατικόν. τὸμοι δ' εἰς βιβλίον τρεῖς λέγεται, τὸ μὲν Ὄσιον τὸ Κερδρῶν, τὸ Βίτωνος καὶ Βικέντιου Ῥωμαίων ἱερέας, ἐκ παρῶν Σιλβέστρου τῷ Ῥώμῃς ἄρῆνας. Εὐστάθιον δ' ἢ Ἀντιοχείας, αὐτὸν ἐκείνων. Ἀλέξανδρον δ' ὅς ἐστι πρεσβυτέρου ἀξίωμα ἔχει, εἰς παρῶν αὐτῶν τῷ Κωνσταντινουπόλεως Μήτροφάνους ἄρῆνας ἐκείνου. Ἰδὲ κωλυέτο βαδύταται γῆρα. ἐν ἄλλῳ

* lib. 2. c. 5.

ANNO
CHRISTI
325

ἄλλω μὲν τοῖς ἔχοντι τὰ αὐτὰ, Γελα-
σίου ἑπισκόπου Καισαρείας ἡ Πα-
λαιστίνης, διόντος τοῦ βιβλίον ἡ Πηγα Φό-
ιδρον, καὶ ἀπερχεται ἡ οὕτω τὰ κτ' πλὴν
ἀγίαν καὶ μεγαλὴν καὶ οἰκουμένην
ἡ ἡπισκόπων συναξασαυσαίνων
δὸν ἐκ πασῶν, ὡς ἔπος εἶπεν, ἡ ἡ
Ρωμαίου κόσμου ἐκ τῶν, ἐκ Περ-
σίδος. Φησὶ ἡ αὐτὸν ὁ συγγραφεὺς οὐ-
τος ἡ Βασιλείου, ὅς ἐκβαλὼν Ζή-
ωνα ἐτυράνησεν, ἀκμάζειν.

Νικητας Χωνιάτης ἐν πανοπλίᾳ
δογματικῇ.

Εὐσέβιος δὲ ὁ Γαμφίλου ἐν τῷ
πρῶτῳ λόγῳ τῆς ἐκ βασιλέα Κων-
σταντίνου, ἀπεῖναι Φησὶ τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως διὰ γῆρας οὐδηλοῖ ἡ ἐκ τοῦ
τοῦ ὄνομα. αὐτὸ αὐτῷ δὲ παρεῖναι πρε-
σβυτέρους. τὰ δὲ γε θεολογικὰ τῆς
συνόδου διαλαμβάνουσι Μητροφάνη
μὲν ἡ Κωνσταντινουπόλεως ἡπισκο-
πον, διὰ ἡ βαδὺ γῆρας μὴ συνεδρῶ-
σαι τῇ συνόδῳ, ἀλλὰ πληροῦσαι ἐκεί-
νου τόπον Ἀλέξανδρον, ὅς πρεσβύτε-
ρος ὢν, καὶ τοῖς συνοδικαῖς τότε πρὸς τὰ
ἡ Εὐσέβιος μέρη διηκονήσας γράμ-
μασι.

Ἰωάννης ὁ Κυπριώτης δεκάδος
γ. κεφ. δ.

Ἐν τῇ ἀγίᾳ πρῶτῃ ἐκ οἰκουμένην
συνόδῳ, ἀπὸ τῆς εὐσέβιου τῆς πατέ-
ρον ἀποκριτικῆς πρὸς τὸν Φιλόσοφον,
Φησὶ νοπτερον οὐδὲν οὐτως ὅτι ὁ κύ-
ριος, ὁ κλίμας πλὴν λογιστικῆν σοφίαν
εἰς δεξιῶν ὁδῶν αὐτῶν, ἡνὲν ἡ
τῶ κατ' εἰκόνα ἀνθρώπου αὐτῶν.

Concil. Tom. 2.

plari, quo eadem prorsus conti-
nebantur, hunc titulum libro in-
scriptum reperi: Gelasii Cæsa-
reæ Palæstinæ episcopi. Operis
autem ipsius principium eius-
modi est: Quæ in prima & ma-
gna & vniuersali episcoporum
Synodo ex omnibus, vt sic di-
cam, Romani orbis prouinciis,
ipsaque adeo Perfide congrega-
&c. Affirmat hic scriptor * se
sub Basiliſco, qui Zenone pulso
tyrannidem occupauit, vixisse.

* in Prefat.

Nicetas Choniates de ortho-
doxa fide lib. 5. c. 6.

Eusebius Pamphili lib. 3. de
vita Constantini imperatoris,
Constantinopolitanum quidem
pontificem a Synodo Nicæna ab-
fuisse scribit propter senium; at
nomen eius supprimit: cuius lo-
co presbyteri quidam compa-
ruerint. At vero ex * Synodi
actis constat Metrophanē Con-
stantinopoleos id temporis epi-
scopum fuisse, qui decrepitam
ob ætatem in Synodo confidere
non potuerit: cuius tamen vi-
cem Alexander suppleuerit pre-
sbyter, cuius ministerio synodi-
cæ literæ in Europam transmit-
tebantur.

* Lib. 2. c. 5.

Joannes Cyparissiota decadis 3.
cap. 4.

In prima & œcumenica Sy-
nodo, ex responsione patrum ad
philosophum, quam Eusebius
reddidit. * Aduertendum, in-
quiunt, est hunc esse Dominum,
qui sapientiam ratiocinantem
creauit principium viarum sua-
rum, quam preparauit homini
ad imaginem suam a se creato.

* Lib. 2.
c. 18.

Idem decadis 10. cap. 2.

* Lib. 2.
c. 22.

Ex disputatione contra Phaedonem philosophum, quæ est in prima Synodo. * Fides, inquit, catholica vnam solum diuinitatem nouit, & hanc colit, Patris, Filii, & Spiritus sancti. præter hanc non reputabitur altera.

Ο αὐτὸς δεκάδος ἰ. κεφ. β.

Απὸ τῆς πρὸς Φαίδωνα τὸν φιλόσοφον διαλέξεως, ἐκ τῆς πρῆτης συνόδου. ἡ δὲ καθολικὴ πίστις μίαν μόνην οἶδε θεότητα, καὶ τῷ τῷ προσβῶει, πατρὸς, υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος. ὅτι τῷ οὐ λογισθῆσται ἕτερον.

ANNA
CHRIST
34

DE TEMPORE
QVO CELEBRATVM FVIT
CONCILIVM NICÆNVM.

* Euseb. in
chron. vbi
pro 22. ma-
le scriptū 2.
Hieron. in
chro. Soer.
lib. 2. ca. 27.
Theod. hist.
eccl. 1. 1. c. 3.
Gelas. Cy-
zic. lib. 1.
Sozo. hist.
eccl. lib. 1.
cap. 16.

* Phot. ep.
ad Mich.
Bulg.

* Soer. hist.
eccl. lib. 2.
cap. 27.
* Sozo. hist.
eccl. lib. 4.
cap. 7.

CONCILIVM Nicænum sub papa Siluestro celebratum fuisse, & Latinae subscriptiones Canonum, & omnium veterum, qui de ea re scripserunt, monumenta vel affirmant, vel significant, vno excepto^b Sozomeni de prauato loco, quem Cassiodorus historiae tripartitæ concinnator, & alii recentiores secuti sunt. Inde orta est de tempore Concilii Nicæni ingens apud posteros controuersia, alii calculum subscriptionum Latinarum & auctoritatem Eusebii, Hieronymi, Socratis, Theodoretii & Gelasii Cyziceni, qui omnes illud vel diserte vel tacite ad Siluestri ætatem referunt, proponentibus: aliis Sozomenum, qui contra omnium vel maiorum vel æqualium suorum fidem, ipsum ad Iulii pontificatum mendose deprimit, opponentibus. ^c Photius ut utramque partem conciliet, & Sozomenum cum Gelasio Cyziceno in concordiam reducat, sub Siluestro inceptum, sub Iulio absolutum statuit. Hæretici nostri sæculi (quorum in omnibus studium est officere Romanæ ecclesiæ, quæ ut antiquiorem, ita saniolem sententiam tuetur) Sozomeni corruptum locum abripiunt, & sub Iulio celebratum fuisse importune contendunt. Quod falso fundamento niti, mendumque manifestum in Sozomeni scriptione esse, vel ex marginali annotatione quæ in textum irrepsit, vel ex voce πωλιός, id est senex, canus, venerandus, quæ vitio scribæ in Ιούλιος euaserit, sic ex Sozomeno ipso demonstratur. Primum, causa quam prætexit Sozomenus, cur Concilio Nicæno non interfuerit Romanus pontifex, decrepitam scilicet senectutem, in Iulium cadere nullo modo potest, qui iuxta Socratem & Sozomenum ipsum, vsque ad triginta fere annos post Concilium Nicænum ætatem produxit. Tradit enim^d Socrates, atque ex ipso^e Sozomeno, Constantium post tyrannos Magnentium, Siluanum & Gallum cæsos, Sirmio Romam ad triumphandum profectum, ac

eodem tempore Concilium in Italia conuocasse, dumque ad illud
 episcopi iter pararent, Iulium episcopum Romanum e viuis excessif-
 se. Magnentius autem cæsus fuit, iuxta ^f Sozomenum, sub sexto ^f Soz. ibid.
 consulatu Constantii, & secundo Galli, qui annus a Concilio Nicæno ^{c. 6.}
 XXVIII. numeratur: Gallus vero iuxta eundem ^g Sozomenum, sub ^g Sozom.
 septimo consulatu Constantii, & tertio sui ipsius, qui annus est ^{ibidem.}
 XXIX. a Concilio: & Siluanus, teste ^h Ammiano Marcellino, post ^h Ammian.
 Gallum. Qui ergo fieri potuit, ut qui ecclesiam Romanam, secun- ^{Marcel. l. 15.}
 dum Sozomenum, trigesimo fere post Concilium Nicænum anno re-
 gebat, ob grauiorem ætatem Concilio Nicæno adesse nequiuert?
 Præterea, Iulii pontificatum fuisse viginti quinque annorum scri-
 bit ⁱ Sozomenus, idque etiam mendose, in ^x verso, ut constat ex ^k So- ¹ Sozo. ib.
 crate, unde Sozomenus illa omnia fere de verbo ad verbum expref- ^{c. 7.}
 sit, qui solos quindecim annos Iulio tribuit. Sed concedamus Iu- ² Socr. ibi-
 lium annis viginti quinque ecclesiam rexisse: quomodo potuit qui ^{dem.}
 viginti quinque annis in sede vixit, & obiit trigesimo fere post Con-
 cilium Nicænum anno, tempore Concilii Nicæni pontificatum ten-
 uisse? Adde ¹ Sozomeni ἐπιχλω, qui in prolegomenis Concilii Ni- ¹ Soz. lib. 1.
 cæni, ut exordium historiæ suæ temporis nota signaret, sic prælo- ^{cap. 2.}
 cutus est: Crispo & Constantino Cæsaribus consulibus, Romanæ
 ecclesiæ antistes fuit Siluester. Fuisse autem tum consulatum Crispi
 & Constantini tertium, idem ^m Sozomenus ita in præfatione operis ^m Sozo. in
 sui attestatur: Sum vero historiam exorsus a Crispo & Constantino ^{præf.}
 Cæsaribus iam tertium consulibus. Atqui tertius consulatus Crispi
 & Constantini, qui annus Christi CCCXXIV. fuit, immediate præ-
 cessit consulatū Paulini & Iuliani, id est, annum Christi CCCXXV.
 sub quo celebrata est Synodus Nicæna, auctore ⁿ Socrate, & ^o Sozo- ⁿ Socr. l. 1.
 meno ipso, qui exitum Concilii in principium vicennialium Constan- ^{c. 9.}
 tini incidisse affirmat. Quomodo ergo dici potest, legatos ecclesiæ Ro- ^o Sozo. l. 1.
 manæ in Synodo Nicæna missos fuisse a Iulio, quos ob locorum in- ^{c. 25.}
 terualla multo ante Concilium destinatos oportuit, cum finis consu-
 latus Crispi & Constantini vix quatuor mensibus Concilium Ni-
 cænum mense ^p Maio anni sequentis celebratum anteuertit, & ^p Socr. l. 1.
 Marcus Romanus pontifex, eodem Sozomeno, ut mox videbitur, ^{c. 9.}
 teste, inter Siluestrum & Iulium medius intercesserit? Accedit etiam
 querela Iulii, ut ^q Sozomenus ipse refert, apud episcopos orientales, ^q Sozo. l. 1.
 quod eum ad Synodum Antiochenam non vocassent. Hoc autem ut ^{c. 9.}
 stare potest cum excusatione senectutis, ob quam non adfuit Con-
 cilio Nicæno, quod sedecim annis Antiocheno illo antiquius fuit? J-
 mo quare Iulio senectutis causam prætexuit Sozomenus, cur a Con-
 Concil. Tom. 2.

cilio Nicæno abfuerit, non autem eam multo magis attulit, cur ad
 Concilium Sardicense, quod duobus & viginti annis posterius Ni-
 cæno fuit, non profectus sit, sed tantum per legatos ei interfuerit?
 Sed quid argumentis opus est, cum extet apud Sozomenum ipsum lo-
 cus expressus, qui uno ictu hanc difficultatem euacuat, disertisque
 verbis profitetur, Iulium longo post Concilium Nicænum interuallo,
 & circa tempora conciliabuli Antiocheni aduersus Eustathium
 (qui in Concilio Nicæno episcopus Antiochenus fuerat) celebrati, in
 pontificem Romanum electum fuisse, atque ideo nunquam Sozome-
 no in mentem venire potuisse, ut Concilium Nicænum sub Iulio col-
 locaret? Ipse enim Sozomenus, qui lib. I. cap. XVI. asserit Romanum
 pontificem ob pondus ætatis Concilio Nicæno non adfuisse, quique
 ultimo capite eiusdem primi libri vniuersam Concilii Nicæni histo-
 riam omnino absoluit, præfixa fronti secundi libri hac clausula: Ha-
 ctenus finem habuere quæ in Nicæa gesta sunt: ac deinde toto secun-
 do libro ad ea descendit narranda, quæ sub reliquo Constantini im-
 perio contigerunt: is, inquam, ipse Sozomenus, postquam rebus Con-
 ciliii Nicæni finem imposuit, per integra priora secundi libri septem-
 decim capita percurrit ea quæ inter Concilium Nicænum, & Antio-
 chenum in causa Eustathii celebratum, intercesserunt; & demum
 XVIII. capite, Antiocheni Concilii celebrationem, Eustathii abdic-
 tionem, & Euphronii subrogationem descripsit: tandem deueniens
 ad XIX. libri secundi caput, affirmat sub id tempus, Siluestro mor-
 tuo, ac in eius locum ad breue spatium, id est, secundum Hierony-
 mum, menses octo, suffecto Marco, Iulium in sedem Romanam eu-
 ctum fuisse. verba eius sunt: Per id tempus cum Marcus post Sil-
 uestrum ad exiguum tempus episcopatum Romanum gessisset, Iulius
 in illam sedem successit: in sedem autem Hierosolymitanam post Ma-
 carium, Maximus. Hæc non aduertisse Bedam & ceteros Latinos
 scriptores, qui pene Cassiodori vestigiis insliterunt, minor culpa est:
 non enim extabat apud eos integrum Sozomeni exemplar, ubi hic lo-
 cus habetur, sed tantum tessera quædam in illo historia tripartite
 vermiculato opere inserta. At nouos istos censores & integro Sozome-
 ni exemplari fretos, & adeo oculos, ut sibi nihil non videre vi-
 deantur, quis excusare poterit? Sed de his hæctenus.

* Hieron. in
 chr.

† Sozo. l. 2.
 c. 19.